

Fijn stof veroorzaakt naar schatting 165 sterfgevallen per jaar in Nijmegen

Trek maar aan het touwtje... en de lucht wordt fris!

Anneke Arzbach, gemeenteraadslid namens de Nijmeegse PvdA, zou er veel voor over hebben: een trektouwtje om de Nijmeegse lucht schoon te maken. Maar helaas. De reclameslogan voor een luchtverfrisser uit de jaren '70 gaat niet op voor het fijn stof dat de Nijmeegse lucht vervuult. Fijn stof is een hardnekkig probleem dat onder andere wordt veroorzaakt door verkeer, energiecentrales en huishoudens. De Nijmeegse PvdA pleit voor maatregelen, maar een stad als Nijmegen kan het probleem onmogelijk zelfstandig oplossen. Het is afhankelijk van de maatregelen die de rijksoverheid en de EU nemen. En dat terwijl er in Nijmegen naar schatting jaarlijks 165 inwoners 10 jaar te vroeg overlijden als gevolg van fijn stof. Dat is 25 keer meer dan het jaarlijkse aantal verkeersdoden. Als rekening wordt gehouden met het verschil in verloren levensjaren tussen beide groepen, dan is het fijn stof probleem nog steeds 7 keer erger dan het probleem van verkeersongevallen.

Fijn stof bestaat uit kleine vaste deeltjes die in de lucht zweven. De deeltjes zijn zo klein dat ze met het blote oog niet of nauwelijks waarneembaar zijn. De deeltjes ontstaan bij het verbranden van brandstoffen zoals benzine, kolen of hout. Maar ook verwaaiing van zand, zeezout, remvoeringen en boerenstallen kunnen een bijdrage leveren. Over het algemeen wordt echter aangenomen dat verbrandingsdeeltjes het meest schadelijk zijn.

De stofdeeltjes komen via de lucht die wij inademen in onze longen terecht. Hoe kleiner de deeltjes, des te dieper kunnen de deeltjes doordringen. Hoe het fijn stof in de longen schade veroorzaakt is nog niet precies bekend. Wel is bekend dat zich als gevolg van fijn stof allerlei gezondheidsklachten kunnen ontwikkelen: astma, hart- en vaatziekten, luchtwegaandoeningen en longkanker. Lijd je aan een luchtwegaandoening of woon of werk je in een omgeving waar je grote hoeveelheden vervuilende stoffen inademt, dan loop je een groter risico. Ouderen en kinderen zijn extra gevoelig.

Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) in Bilthoven heeft een inschatting gemaakt van de gezondheidsschade die fijn stof in Nederland veroorzaakt. En die cijfers liegen er niet om. Volgens het RIVM overlijden er in Nederland per jaar 18.000 mensen als gevolg van blootstelling aan fijn stof. Deze mensen zouden zonder fijn stof 10 jaar langer hebben geleefd. Maar

wat betekent dat voor Nijmegen? Het RIVM publiceert helaas geen lokale of regionale schattingen, maar de onderliggende risicocijfers van het RIVM kunnen ook op Nijmegen worden toegepast. Het eindresultaat: ieder jaar overlijden 167 Nijmegenaren als gevolg van blootstelling aan fijn stof*. Het getal is schrikbarend hoog. Zet het bijvoorbeeld eens af tegen het gemiddelde aantal van 7 Nijmeegse verkeersdoden per jaar. Er overlijden in Nijmegen dus ieder jaar 25 keer meer mensen als gevolg van fijn stof dan als gevolg van verkeersongelukken. Overigens overlijden verkeersslachtoffers gemiddeld 35 jaar eerder dan normaal, terwijl slachtoffers van fijn stof gemiddeld 10 jaar eerder overlijden. Maar zelfs als je hiervoor corrigeert blijft het fijn stof-probleem 7 keer erger dan het probleem van verkeersongevallen.

De getallen verdienen overigens enige nuancering. De achtergrondconcentratie aan fijn stof in Nederland bedraagt 27 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Dit

betekent dat ongeveer 135 van de berekende 167 sterfgevallen toe te schrijven zijn aan deze achtergrondconcentratie. Daar heeft een stad als Nijmegen nauwelijks grip op. Bovendien ligt Nijmegen in een regio waarin relatief veel fijn stof komt overgewaaid uit aangrenzende regio's met veel industrie, zoals het Ruhrgebied en de Randstad. Als Nijmegen de uitstoot van fijne stofdeeltjes tot nul reduceert zal dat dus niet automatisch tot 167 jaarlijkse sterfgevallen minder lijden. Maar gezondheidswinst valt er wel degelijk te behalen; zeker als men bedenkt dat de concentratie fijn stof op sommige plekken in Nijmegen ver boven het gemiddelde ligt. Een voorbeeld is de Graafseweg. Daar meet het RIVM momenteel de hoogste concentraties fijn stof uit het landelijke meetnet luchtkwaliteit. In 2006 werd de dagnorm voor fijn stof hier 70 keer overschreden. Dat is 35 keer meer dan volgens de EU is toegestaan.

Al zou het de gemeente Nijmegen lukken om de gemiddelde concentraties fijn stof in de stad slechts met 6,5% ($2 \mu\text{g}/\text{m}^3$) te verbeteren, dan zou dit al 10 sterfgevallen per jaar minder opleveren. Dat is vergelijkbaar met het terugbrengen van het aantal verkeersdoden tot nul! Hier ligt duidelijk een politieke uitdaging. Dit roept de vraag op wat de Nijmeegse PvdA doet om dit probleem aan te pakken. We vragen het aan Anneke Arzbach. Zij zit namens de PvdA in de Nijmeegse gemeenteraad en is woordvoerder op het gebied van milieu.

Wat gaat er in je om als je hoort dat er in Nijmegen ruim 165 mensen per jaar als gevolg van fijn stof 10 jaar te vroeg overlijden?

Het bericht van de naar schatting 18.000 sterfgevallen was ook mij niet onopgemerkt gebleven, maar zo concreet omgerekend naar een cijfer voor Nijmegen, bekruipt je toch wel het nare gevoel van een ongrijpbare problematiek waar niet direct een pasklaar antwoord op is, maar wat er zeer zeker wel moet komen ondanks dat er ook hier weer net als bij de klimaatsverandering tegengestelde geluiden zijn.

Wat doet de Nijmeegse PvdA om het probleem aan te pakken?

Samen met GroenLinks heeft de PvdA een initiatiefvoorstel ingediend om op korte termijn te komen tot een klimaatplan voor Nijmegen. Hierin gaat het vooral om de CO₂ uitstoot. De fijnstofproblematiek is van een andere orde, maar met maatregelen tegen de CO₂ uitstoot is er zeker een bijkomend voordeel als er maatregelen genomen gaan worden om bijvoorbeeld zeer vervuilend vrachtverkeer uit het centrum te gaan weren of extra parkeergeld te gaan heffen op vervuilende auto's. Er is dus al wel over gesproken, maar tot concrete plannen om dit ook aan te pakken is het nog niet gekomen. Wellicht is het verstandiger om dit op korte termijn buiten het klimaatplan om op de agenda van de Raad te zetten. De cijfers zijn dusdanig schokkend dat ingrijpen op korte termijn noodzakelijk is.

Vind je dat de gemeente Nijmegen voldoende doet om de luchtkwaliteit te verbeteren?

Hieraan wordt sterk getwijfeld door ons, maar ook door andere partijen. Vandaar ook ons raadsbreed gesteunde initiatiefvoorstel. Nogmaals, luchtkwaliteit is een onderdeelje van het klimaatplan, maar met maatregelen om de CO₂ uitstoot te verminderen pak je indirect ook de fijnstofproblematiek aan. Door de gemeente worden er bijvoorbeeld in de Waalsprong nu geen doorgaande wegen aangelegd, waarbij de bebouwing dusdanig dicht naast de weg plaatsvindt dat je als het ware een tweede Graafseweg aan het creëren bent zoals de Vrouwe Udasingel. Echter de A325 staat elke dag vol met files tijdens de spits en dat heeft zeker zijn weerslag op de fijnstofproblematiek in de naastgelegen wijken. Lood om oud ijzer dus.

We moeten oppassen dat er van overheidswege op termijn een bouwstop wordt opgelegd, als wij niet eerst de verkeersproblematiek oplossen en dit puur vanwege gevaar voor de volksgezondheid. Dit geldt overigens ook voor andere wijken waarbij nieuwbouw en infrastructuur elkaar in de weg zitten. Er worden dus door de gemeente op kleine schaal al wel maatregelen genomen, maar niet voldoende en de maatregelen die er worden genomen zijn meer gericht om schade door bouwstops te voorkomen dan om de volksgezondheid te verbeteren.

Is bekend hoeveel gezondheidswinst (bijvoorbeeld minder sterfte) de gemeentelijke maatregelen opleveren?

Dit is nog niet in kaart gebracht en mijns inziens komt dat ook doordat er nog nooit echt aangetoond is dat er daadwerkelijk slachtoffers vallen door toedoen van fijn stof. Alles wijst er op, maar voor veel mensen is het een ongrijpbare materie. Als je kijkt naar het grootschalige onderzoek dat heeft plaatsgevonden omdat uit cijfers bleek dat er meer sterfgevallen door kanker waren in Nijmegen-West en de verbanden die er toen gezocht werden met de vuilverbranding in Weurt en onze elektriciteitscentrale en de uiteindelijke uitkomst van dit onderzoek, dan snap je dat het heel moeilijk is om zaken goed te onderbouwen.

Wat maakt voor jou het verschil tussen een goede en een slechte maatregel om de luchtkwaliteit te verbeteren?

Goede maatregelen zijn wat mij betreft maatregelen die hun effect hebben op de luchtkwaliteit van heel Nijmegen. Dit kan zijn het weren van vervuilende auto's uit het centrum, maar ook van de doorgaande routes door Nijmegen. Ook een betere infrastructuur om het fileprobleem op te lossen, maar ook als gemeente Nijmegen het OV stimuleren met proeven voor gratis Openbaar Vervoer behoort tot de mogelijkheden. Stimuleer het gebruik van de fiets en zorg daarbij ook voor een goed wegnnet voor deze fiets. Bied zo snel mogelijk de autobezitters die over willen schakelen op aardgas of biogas een tankstation aan op gemeentelijk grondgebied. Slechte maatregelen zijn de lapmiddelen op kleine schaal.

De boten die op de Waal varen blijken een belangrijke lokale bron van fijn stof in Nijmegen. Qua fijn stof is de rivier vergelijkbaar met een snelweg met 140.000 vervoersbewegingen per dag. Heeft de PvdA al eens nagedacht over wat

dit betekent voor de plannen van Koers West en de mensen die langs de Waal wonen, bijvoorbeeld aan de Waalkade? Het is ons bekend, maar er is alleen over nagedacht in de zin van het gevaar wat het vele vervoer van gevaarlijke stoffen oplevert voor de veiligheid van onder andere de benedenstad. In het kader van de fijnstofproblematiek kunnen wij als gemeente weinig invloed uitoefenen op de vervoersbewegingen op de Waal omdat hier uiteraard ook grote economische belangen meespelen.

En hoe zit het met de nieuwe Waalbrug? Wat betekent de brug voor de fijn stof-concentraties in Nijmegen?

Bij de ontwikkeling van Koers West en de bouw van de nieuwe Waalbrug is er al wel een MER goedgekeurd waarbij rekening wordt gehouden met de normen die door de EU zijn vastgesteld. Er zal eerst een lichte overschrijding plaatsvinden door bouwverkeer dat noodzakelijk is voor de ontwikkeling van dit gebied, maar ons is verzekerd, dat dit zich normaliseert na afronding van het project.

Waar zit naar jouw mening de belangrijkste oplossing voor het fijn stof-probleem en hoe gaat de Nijmeegse PvdA zich inzetten om deze oplossing te realiseren?

De belangrijkste oplossing zal toch moeten komen van de bovenstaande verkeersmaatregelen en het stimuleren van OV, het gebruik van de fiets en de aanschaf van milieuvriendelijk materieel om grote hoeveelheden mensen in de spits te verplaatsen, zoals light-rail en de tram. Wij zetten ons hier voor in door bij het vervoersplan in te zetten op de meest milieuvriendelijke variant, maar ook door bij het klimaatplan te eisen dat alle programma's die er in onze

gemeente lopen een aparte paragraaf milieu hebben, of je het nu hebt over

bouwen en wonen, aanleg van wegen of iets anders.

Ad Ragas

* Rekent u maar mee. In Nijmegen overlijden per jaar volgens een rapportage van de GGD gemiddeld ongeveer 1330 personen. Het RIVM gaat uit van 4,3% extra sterfte voor iedere $10 \mu\text{g}/\text{m}^3$ aan fijn stof in de lucht. Volgens een studie uit 2001 bedraagt de gemiddelde concentratie fijn stof in Nijmegen ongeveer $33,5 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Dat komt overeen met 3,35 keer $10 \mu\text{g}/\text{m}^3$, en dus bedraagt de extra sterft 3,35 keer 4,3%, ofwel 14,4%. De totale sterfte in Nijmegen die aan fijn stof kan worden toegeschreven kan vervolgens worden berekend door 14,4 te delen door 114,4 en het resultaat te vermenigvuldigen met 1330.